

Makale Türü	Eylül 2024	Cilt	Sayı
Kitap İncelemesi	Başvuru Tarihi: 17.02.2024 Kabul Tarihi: 08.07.2024	4	2

RİSK TIBBİ: KORKUYU VE BELİRSİZLİĞİ TEDAVİ ETME ARAYIŞIMIZ

*Ali Eren DEMİR**

DEĞERLENDİRME

Robert Aronowitz'un kaleme aldığı "*Risk Tıbbi: Korkuyu ve Belirsizliği Tedavi Etme Arayışımız*" (2019) adlı kitabı, günümüz sağlık sisteminin ve klinik uygulamalarının temelde risk azaltma ve kontrolü üzerine odaklandığı bir döneme dikkat çekmektedir. Aronowitz, son otuz-kırk yıl içinde sağlık sektöründe yaşanan dönüşümleri incelerken, tıbbın semptomları gidermek veya hastalıkları iyileştirmek yerine risk azaltmaya yönlendirildiğini belirtiyor. Bu dönüşümün arkasında, ilaç şirketlerinin belli bir hastalıktan muzdarip olan ufak bir yüzde yerine risk grubuna giren daha geniş bir kesime ürünlerini pazarlamak istemesinin olduğunu savunuyor. Aronowitz, kanser tarama programları ve önleyici aşılar gibi örnekler üzerinden günümüzdeki müdahalelerin asıl amacının korkuları ve belirsizliği azaltmak olduğunu ileri sürüyor. Bu anlamda kitap oldukça önemli radikal bir eleştiri sunmakla beraber oldukça yaygınlaşmamıştır.

Kitabın bölümleri, risk tıbbının farklı yönlerini ele alarak geniş bir perspektif sunmaktadır. İlk bölüm, "*Risk Tıbbi: Korkuyu ve Belirsizliği Tedavi Etme Arayışımız*" başlığı altında, temel kavramları ve hedefleri açıklamaktadır. Ardından, "*Risk ve Hastalığın Birbirine Yaklaşması*" başlıklı ikinci bölüm, risk kavramının hastalıkla olan ilişkisini incelemektedir. Üçüncü bölüm, "*Riske Yönelik Müdahalelerin Toplumsal ve Psikolojik Faydası*" adı altında, toplum ve psikoloji açısından müdahalelerin önemini vurgulamaktadır. Dördüncü bölüm, "*Framingham Kalp Araştırması: Risk Faktörü Yaklaşımının Ortaya Çıkışı*" başlığı altında, önemli bir araştırma örneğini ele almaktadır. Beşinci bölüm, "*Kansere Karşı Aşı ve Risk Azaltıcı İlaç: Gardasil*" adıyla, hastalığa karşı alınan önlemleri incelemektedir. Altıncı bölüm, "*Lyme Hastalığı Aşıları: Riske Yönelik Müdahaleler İçin Uyarı Niteliğinde Bir Hikaye*" başlığı altında, riskli durumlarla başa çıkmanın zorluklarını ele almaktadır. Yedinci bölüm, "*Kanserden 'Sağ Kalmak': Riski ve Hastalığı Bir Arada Yaşamak*" adıyla, hastalıkla mücadele sürecini anlatmaktadır. Sekizinci bölüm, "*Riske Yönelik Müdahalelerin Küresel Dolaşımı*" başlığı altında, risk yönetiminin evrensel boyutlarına odaklanmaktadır. Dokuzuncu bölüm, "*Sağlıkta Riski Konumlandırmak: Hastalık Önleme Politikası İçin Bir Fırsat*" başlığı altında, sağlık politikalarında riskin rolünü incelemektedir. Son olarak, "*Son Söz: Risk Sistemi*" bölümü, kitabın özetini sunuyor ve okuyucuya kitabın ana fikirlerini hatırlatmaktadır.

* Sorumlu Yazar, Bağımsız Araştırmacı, demiralieren14@gmail.com, 0000-0003-3812-3519

Risk Tıbbı (2019), modern tıbbın risk takıntısına dikkat çekerken, risk azaltıcı müdahalelerin daha sıkı bir şekilde denetlenmesi ve sağlık sektörünün hastalıklardan muzdarip insanların tedavisine ve acılarının hafifletilmesine odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Aronowitz, sağlık sektöründeki bu risk azaltma eğilimlerinin insanlarda korku ve belirsizlik duygularını artırabileceğini ve gereksiz tıbbi müdahalelere yol açabileceğini iddia etmektedir. Kitap, risk tıbbının eleştirel bir değerlendirmesini sunarken, daha insancıl ve etik bir sağlık hizmeti sunulması gerektiği çağrısında bulunmaktadır. Bu kitap, sağlık alanında yaşanan ve pek çok sorunumuzda rol oynayan büyük çaplı bir tarihsel dönüşüme dikkat çekmektedir. Sağlık sürecinin, korku, belirsizlik ve kontrolsüzlükle karakterize edilen ve riskin egemen olduğu bir deneyim haline gelmesine tanık olduğunu söyleyen Aronowitz, eskiden ağrı, işlev kaybı ve diğer belirtiler öncelikliken, şimdi ise risk azaltma ve kontrolü ön plana çıktığını söylemektedir. Bu değişimle birlikte, semptomları tedavi eden ve hastalığı iyileştiren müdahalelerden ziyade risk azaltmaya ve kontrolüne yönelik halk sağlığı uygulamaları ve tıbbi müdahaleler artmıştır.

Aronowitz (2019), palyatif¹ bakım teriminin kullanılmasıyla ilgili bir görüş ayrılığının altını çizmektedir. Bu ayrılık, modern tıbbın giderek artan bir şekilde hastalıkları ve teşhisleri ele alırken, hastanın deneyimini ve tıbbi uygulamaların tarihî gelişimini göz ardı etmesinden kaynaklanmaktadır. Aronowitz, palyatif bakımın kullanımını kanser hastaları için örnek olarak ele alarak, bu terimin tıbbi müdahalelerin değerini sorguladığı bir bağlamda nasıl kullanıldığını açıklamaktadır. Hastanın, daha fazla müdahale ve tetkik yerine yaşam kalitesini artırmaya odaklanmasıyla, modern tıbbın giderek karmaşıklaşan risk değerlendirme ve müdahale ağına karşı bir tepki olduğunu vurgulamaktadır. Aronowitz, bu tartışmanın parça parça ele alınmasının, hastalığın ve tıbbın tarihî dönüşümünün anlaşılmasını engellediğini ve daha derinlemesine bir anlayışa ulaşma fırsatının kaçırıldığını belirtmektedir. Kitap, modern tıbbın giderek artan risk takıntısına yönelik çarpıcı bir bakış sunmaktadır. Yazar, son otuz yılda sağlık sektöründe yaşanan doktorların semptomları gidermek veya hastalıkları iyileştirmek yerine risk azaltmaya yönlendirildiği dönüşümleri detaylı bir şekilde incelemektedir. Bu dönüşümün arkasında, tıbbi müdahalelerin pazarlanmasını kolaylaştırmak ve sağlık sisteminin maliyetlerini düşürmek gibi etkenlerin olduğunu vurgular.

Aronowitz (2019) kitapta, Framingham Kalp Çalışması (dördüncü bölüm) ve Gardasil aşısı (beşinci bölüm) gibi risk odaklı müdahalelerin örneklerini ele alarak, bu yaklaşımın hem faydalarını hem de risklerini tartışır. Risk tıbbı, hastalıkları önlemede ve erken teşhis koymada önemli bir rol oynayabilir. Ancak bu yaklaşımın, hastaları sürekli bir endişe ve korku içinde tutma ve aşırı tıbbi müdahalelere yol açma riski bulunmaktadır. Kitap, modern tıbbın risk takıntısına dair önemli bir eleştiri getirerek, risk tıbbının potansiyel faydalarını ve risklerini anlamının sağlıklı bir toplum oluşturmak için kritik olduğunu vurgular. Kitabın birinci bölümünde, risk ve hastalık kavramları arasındaki yakınlık incelenmekte ve risk odaklı müdahalelerin potansiyel faydaları ve sınırlamaları detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca, bu tür müdahalelerin etik açıdan doğurduğu sorulara da değinilmektedir. İkinci

¹ Geçici

bölümde ise, risk tıbbının tarihsel ve sosyolojik arka planı vaka incelemeleriyle derinlemesine ele alınmaktadır. Belirli risk araştırma programları, riske yönelik müdahaleler ve risk deneyiminin tarihi ve sosyolojisi incelenmektedir. Bu vaka incelemeleri, risk tıbbının kökenlerini, gelişimini ve bugünkü uygulamalarını daha iyi anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda risk tıbbının etik boyutlarına da ışık tutmaktadır. Risk tıbbının geleceği ve bu modelin sağlık sistemine etkileri değerlendirilmektedir.

Üçüncü bölüm, tıbbi müdahalelerin ve halk sağlığı yaklaşımlarının riski azaltma ve toplumsal psikolojik etkilerini ele alarak, giderek artan bir şekilde bu müdahalelerin etkili olduğunu ve toplumsal bir işlev gördüğünü kabul etmemize yol açmaktadır. Bu bölümde, riskin ve hastalığın yaşanma şekilleri arasındaki yakınlaşma ve risk müdahalelerinin faydası konularına geniş bir açıdan bakan yazılar bulunmaktadır. Dördüncü bölümde ise, belirli risk araştırma programlarının, riske yönelik bazı müdahalelerin ve risk deneyiminin tarih ve sosyolojisine odaklanan vaka incelemeleri yer almaktadır. Bu bölümde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemin çığır açıcı gelişmelerinden olan Framingham Kalp Araştırması incelenmektedir. Bunun yanı sıra, kronik hastalıkların yönetiminde giderek daha fazla önleyici müdahalelerin yapıldığı ve hastalık deneyiminin "risk merkezli" hale geldiği vurgulanmaktadır. Özellikle, insan ürünü çevredeki değişimler ve teknolojik gelişmelerin vücuda daha fazla veya farklı türde risklerin girmesine ve bunların risk olarak tanımlanmasına sebep olduğu belirtilmektedir. Tüketici ürünleri ve davranışları da bu sürece dahil olmuş, yeni tıbbi risk kategorileriyle birlikte evrilmiştir. Bu bölümde, riskin hastalığı yaşamının daha önemli bir parçası haline gelmesinin somut yolları incelenmekte ve bu değişimin etkileri değerlendirilmektedir. Bu vaka incelemeleri, risk tıbbının nasıl ortaya çıktığını, nasıl geliştiğini ve bugünkü uygulamalarını daha iyi anlamamızı sağlar. Ayrıca, bu bölümde risk tıbbının etik boyutları da ele alınmaktadır.

Beşinci bölümde, Gardasil yani HPV aşısının hem kanser ilacı hem de risk azaltıcı müdahale olarak işlev gören ikili kimliği ve bunun sonuçları incelenmektedir. HPV aşısının nasıl geliştirildiği, nasıl pazarlandığı ve halk tarafından nasıl algılandığı bu bölümde detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca, aşının toplum üzerindeki etkileri ve uygulanma süreci de incelenmektedir. Altıncı bölümde ise, Lyme hastalığı aşısının geliştirilmesi ve piyasadan çekilmesi hikayesi anlatılmakta ve bu bölümde, risk odaklı müdahalelerin potansiyel riskleri ve bu risklerin nasıl yönetilebileceği tartışılmaktadır. Lyme hastalığı aşısının geliştirilme süreci, etkili olup olmadığı konusundaki tartışmalar ve sonrasında yaşananların yanı sıra, benzer durumların gelecekte nasıl ele alınabileceği de ele alınmaktadır. Yedinci bölümde, kanserden kurtulanların sayısındaki artışın anlamı tartışılmaktadır. Bu bölümde, kanser tedavisindeki ilerlemelerin ve risk odaklı müdahalelerin kanser deneyimini nasıl etkilediği ve kanser tedavisindeki gelişmelerin ve risk azaltıcı müdahalelerin etkileri incelenirken, bu durumun hastaların yaşam kalitesi ve toplum üzerindeki etkileri de değerlendirilmektedir. Bu üç bölüm, risk tıbbının karmaşıklığını ve bu modelin hem faydalarını hem de risklerini ortaya koymaktadır, böylece okuyuculara bu alanın derinliklerini daha iyi anlama imkanı sunmaktadır. Sekizinci bölümde, hastalık önleme ve müdahale alanında geliştirilen fikir ve

uygulamaların, özellikle zengin ülkelerde geliştirilmiş olanların, dünyanın fakir bölgelerine taşınmasının yaşanan güçlükleri ele alınmaktadır. Bu bölümde, geliştirilmiş yöntemlerin, özgül toplumsal ve bilimsel faydalar gösterdiği yerlerde bile, başka yerlerde aynı etkiyi göstermediği ve hatta bazen olumsuz sonuçlar doğurduğu durumlar incelenmektedir.

Hastalıkların sınıflandırılması, toplumsal dinamikler ve kaynaklara erişim bakımından farklılaşmalar arasındaki etkileşim, obezlik ve diğer sağlık risklerinde eşitsizliklerin ortaya çıkmasını ve bunların kalıcılığını açıklayabilir. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelerde sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan zorluklarla birleştiğinde daha da belirgin hale gelir. Bu bölümde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kitlesel olarak kullanılmayacak kadar pahalı olan müdahalelerin, sübvansiyon programlarının tartışmalı hale gelmesine ve bu ülkelerdeki sağlık eşitsizliklerinin derinleşmesine yol açtığı vurgulanmaktadır. Örneğin yazara gör, hazır HPV'ye karşı tek aşı Gardasil'in, varlıklı, sağlam sigortası olan Amerikalılar gibi belirli bir kesime pazarlanması, gelişmekte olan ülkelerde bu aşının erişilebilirliğini ve etkinliğini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerdeki sağlık sistemlerinin ve politikalarının, daha genel toplumsal, kültürel ve ekonomik etkenlerle nasıl etkileşime girdiğini ve bu etkenlerin risk odaklı müdahalelerin küresel dolaşımına nasıl yön verdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, risk odaklı müdahalelerin küresel dolaşımı, hem sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikleri hem de uluslararası ilişkilerdeki güç dinamiklerini karmaşıktır. Bu bağlamda, risk odaklı müdahalelerin küresel dolaşımı, hem sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikleri hem de uluslararası ilişkilerdeki güç dinamiklerini karmaşıktır.

Dokuzuncu bölüm, risk odaklı tıbbın genişlemesindeki piyasa odaklı müdahalelerin boyutlarını ve bu değişimi yönlendiren tarihsel süreçleri anlamamızın önemini vurgulamaktadır. Aronowitz, risk tıbbının gelişimiyle birlikte sağlık politikalarının değerlendirilmesinde tekil müdahalelerin ötesine geçilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sürecin anlaşılması, öngöründen uzak tartışmalardan kaçınmayı ve politika değişikliği için fırsatları değerlendirmeyi sağlayacaktır. Aronowitz, dönüşen hastalık deneyimi, risklerin adlandırılması, ayırt edilmesi ve araştırılması süreçlerini ve müdahale talebinin nasıl üretildiğini inceleyen bir yöntemin gerekliliğini öne sürmektedir. Politikalarımız, risk odaklı müdahalelerin dışsal maliyetlerini değerlendirme ve düzenleme sürecini kapsamalıdır. Özellikle Medicare'in² reçeteli ilaçları karşılaması konusundaki politika tartışmalarında, yaşlıların risk azaltıcı ilaçları kullandığı gerçeğinin göz ardı edilmesi, bu tür müdahalelerin yaygınlığını ve etkilerini anlama konusunda eksiklikleri ortaya koymaktadır. Dokuzuncu bölüm, bu tür ihmal edilmiş alanları vurgulayarak, risk tıbbının sadece bireylerin sağlığı üzerinde değil, aynı zamanda sağlık politikalarının şekillenmesi üzerinde de önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, risk odaklı tıbbın ele alınması ve değerlendirilmesi, sağlık politikalarının etkin ve adil bir şekilde yönetilmesi için kritik bir öneme sahiptir.

Risk Tıbbı, modern tıbbın risk odaklı yaklaşımını eleştiren önemli bir kaynak olarak öne çıkıyor. Kitap, risk tıbbının getirdiği faydaları ve riskleri derinlemesine incelerken, aynı

² Medicare, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1965 yılında Social Security Administration altında başlatılan ve şimdi Centers for Medicare and Medicaid Services tarafından yönetilen bir hükümet ulusal sağlık sigortası programıdır.

zamanda tıbbi müdahalelerin etik boyutunu da gözler önüne seriyor. Son otuz yılda sağlık sektöründe belirgin bir yer edinen risk odaklı müdahalelerin, hastalıkları önleme ve erken teşhis koyma gibi potansiyel faydaları olduğu kadar, hastalar üzerinde endişe ve korku yaratma, aşırı tıbbi müdahalelere yol açma gibi riskleri de bulunduğu vurgulanıyor. Kitap, okuyuculara risk tıbbinin potansiyel faydalarını ve risklerini anlamak için gerekli bilgileri sunarken, bilinçli ve sorumlu kararlar verme konusunda önemli bir kaynak teşkil ediyor. Ancak, bazı okuyucular yazarın bazı konularda fazla detaya girmesini ve bazı argümanların yeterince kanıtlanmamış olmasını eleştirebilirler. Bununla birlikte, genel olarak kitap, modern tıbbın risk odaklı yaklaşımına dair kritik bir inceleme sunarak tıp etiği, sağlık politikası ve sosyolojisi gibi alanlarda çalışan araştırmacılar ve akademisyenler için de önemli bir başvuru kaynağı olacaktır. Sonuç olarak, *Risk Tıbbı*, modern tıbbın risk odaklı yaklaşımını sorgulayan ve tartışmaya açan bir kitap olarak değerlendirilebilir. Kitabın sağladığı analizler ve değerlendirmeler, tıp alanında çalışan herkesin düşünce yapısını zenginleştirecek ve tartışmayı teşvik edecek niteliktedir.

Kaynakça

Aronowitz, R. (2019). *Risk Tıbbı: Korkuyu ve Belirsizliği Tedavi Etme Arayışımız* (Z. Alpar, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.

Risk Tıbbı: Korkuyu Ve Belirsizliği Tedavi Etme Arayışımız